

Igy Solon, Anakreon, Sophokles és Pindar 80, Plato 81, Diogenes és Zeno 90 esztendeig élt.

A rómaiaknál említést érdemel M. Valerius, Corvinus és Orbilius, kik 100 évnél tovább éltek; Fabius és Cato 90, Terentia, Cicero neje 103, és Livia, Augustus felesége 90 éves korában halt meg. Bizonyos Lucceja színésznő pedig még 112 éves korában is megjelent a színpadon. Plinius kis statisztikát közzöl a Vespasian császár korabeli embe-kről; ezek közt azonban a legnagyobb életkorú 140 esztendő volt.*

* Hufeland i. m. 81—85. l.

Ugyanily életkort találunk váltakozva, ha a hazaiakat más országokéival hasonlítjuk össze, a melyre vonatkozólag szintén számos példa van Hufeland művében.

Az előadottak alapján nem vonhatjuk kétségbe azt az állítást, hogy a végéhez közeledő 1000 esztendő alatt ama nevezetes három személy közül, a kik legtovább éltek, az egyik angol, a másik skóciai és a harmadik magyar ember volt. Közülök az angol, Jenkins halász 169, a skóciai öreg Kentingern 180 éves korában halt meg s így a leghosszabb életkor a magyar Zart Péter-nek jutott, mert ő 185 évig élt.

LENGYEL BÁLINT.

A bajnok szalonka.

A lóp felett vastag köd terül, melyet az épen felkelő Nap még hiába igyekszik szétoszlatni. Továbbmenetelünkben nagyon kell ügyelnünk, hogy a biztos, de keskeny ösvényről le ne térrünk s a vész mocsárba be ne merüljünk. Az égerfák majdnem kísértetiesen meredeznek kalandos alakjaikkal a szürke ködben.

Némán haladunk előre.

Egyszer csak vezetőnk, megállva, egy, valamennyire emelkedettebb és szárazon fekvő lápszigetre mutat, melynek letapodott füve fehér madárürüléktől piszkos.

Ez a mi bajnok szalonkánknak (*Totanus pugnax L.*) keresett vívőhelye.

Kissé visszahúzódunk s lesbe helyezkedünk. A májusi Nap felülkerekedik most a mocsári ködön, meglebbenti, át-töri, szétfosztja. Világosabbá, melegebbé, tisztábbá, barátságosabbá válik a légkör. Ime, gyors repüléssel majd ügyes fordulattal, végre lebegeve egy szalonka-

féle madár húzódik felénk s a pázsit-foltra leszállva, kevélyen és kihívólag lépked fel s alá. Szurokfekete nyakgallérja biborosan csillámlik felénk: öreg him ez, mely itt ellenfélre vár. És ez nem is sokáig várát magára.

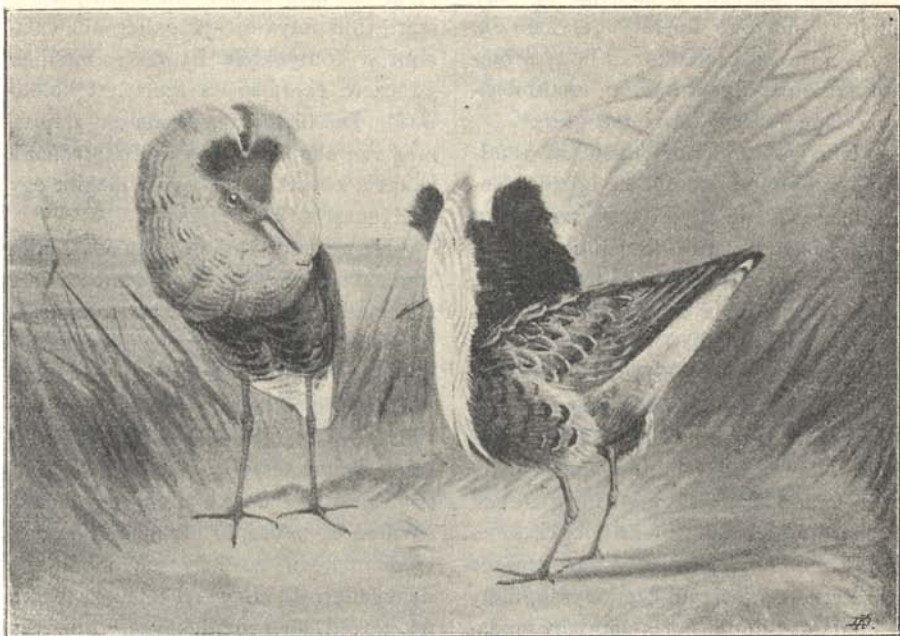
Méregtől és dühtől reszkette mérgetik egymást, mellüket a föld felé eresztik, testök hátulsó részét fölemelik, a csüd csuklóját behajlítják, tollgallérjokat felmereszti, csőrük készen áll a harcra, mint a régi lovagok vívő-kelevéze s csakhamar ádázan rohannak egymásra. Egy, két, három bökés esik egymásután, melyek a test ügyes és gyors fordulatával oldalra siklanak, vagy a rugalmas tollgallér, vagy pedig a fejnek szömör-csökkel vértezett előrésze fogja fel őket. A később érkezettnek fehères-sárga paizsából egy kitépott tollacska imbolg a földre, s ő kimerülten áll egy kissé félre. De gyűlölt ellenfelének látása megint felébreszti szenvedelmét; mindkettő dühösen rázza fejét s újra

összecsap, míg végül, a játékba beleútv, az egyik elrepül, de csak azért, hogy a nap folyamán még többször visszatérjen s új ellenféllel új küzdelmeket vívjon.

E közben azonban több ilyen különös verekedő fráter jelent meg a bajvivó helyen. Összegyült vagy tizenkettő. Mindenik egy-egy talpalatnyi területet tart elfoglalva, melynek megközelítését a legnagyobb sértésnek tekinti. Mindenik reszket dühében, rázza tollait s bő-

lint fejével. Most emez, majd amaz bök egyet-egyét s a szűk bajszérün* néha három, négy pár csőre is keresztezi egymást, a miből azután vad zűrzavar válik. Ez annyira mulatságos és kómikus, hogy nem állhattam meg, hogy rejtekhelyükön szomszédomat gyenge bökéssel ne figyelmeztessen s félig fojtott nevetés közben megjegyzést ne súgjak neki.

De abban a pillanatban már megriadtak a madarak és szétrebbentek,

Bajnok szalonka.

mert minden szenvedelem közben, a melynek magukat a viaskodás alatt átengedik, teljességgel nem feledkeznek meg a maguk biztonságáról és semmi esetre sem olyan vakok és eszevesztettek, mint az erdei fajt vagy a nagy sárszalonka.

Azonban ne ijedjünk meg, mert ezek a különös bajnokok nem tudják hosszasan elnyomni harczvágyukat. Ha csendesen maradunk, már rövidke idő múlva megjelenik egyik a másik után a

csatatéren, bizonyos lévén mindenik, hogy itt minden időben akad hasonló czivakodó természetű czimbora.

De akármennyire felinduljanak is bensőleg mérközéseik folyamán, s bármennyire elkeseredetteknek látszódjanak is kelevézszerűságaik, komoly megsérülések sohasem következnek be; erre a hajlékony csőr már igen is ártatlan fegyver. Hamarább szenved ez maga

* Régi, de igen jó neve a bajvivó helynek. Benne van régi szójegyzékeinkben is.

sérülést, s ezért van, hogy nem ritkán találunk megtört s azután ismét meggyógyult csőrű öreg kakast.

Jérczék csak nagy ritkán mutatkoznak a küzdőtér közelében, a nélkül azonban, hogy bár legkisebb mértékben is résztvennének a harcban.

A kelevéziadalt mindig egy-egy pár vívja s ezek közt a lovagias madarak között sohasem történik meg, hogy egyszerre többen rontsanak egyre. Szurdalás között néha-néha egy-egy elfojtott morogó kurranás is hallszik.

Nem lehet csodálkozni, hogy a bajnok szalonka ilyen feltűnő tulajdonságok alapján annyi névre tett szert.*

Igen sok mocsári madáron rendkívül nagy mekkoraságbeli ingadozókat találunk, de egyik fajon sem olyan feltűnő nagyot, mint a bajnok szalonkán. Öreg madarak sokkal nagyobbak, mint a fiatalok, s a kakasok egy harmaddal mulják felül a jérczéket. Ha az ember egy csapatból szerencsés lövéssel néhányat leterít s azután összehasonlítás végett egymás mellé fekteti, alig tudja elhinni, hogy mindnyájan ugyanazon fajhoz tartoznak, mert a nagyobbak jó két ötöddel mulják felül a legkisebbeket. Ehhez hozzájárul még ama szín- és rajzolatbeli óriási változékonyság, mely e madarat minden más mocsári madarak felett jellemzi, s a mely sajátságában az egerész ölyvvel osztozik. Általában azt lehet mondani róla, hogy a kakas akkora, mint a vadgerle, s a nőtény, mint a fenyőrigó.

Az öreg kakast a pompás nyakdísz és arczának sajátságos szömörcei egyformán teszik feltűnővé tavasszal. A szó-

* Magyar, részint irodalmilag, részint népiesen használt nevei: *paizsos czankó, gal-léros szalonka, paizsos szalonka, küsdő sneff, galamb sneff, csivakodó bibicz, veszekedő madár, bajnok-, veszekedő czankó, csapat sneff, bajnok bibicz* stb. FORDÍTÓ.

mörcsök a gallérral későbbben jelennek meg s befedik az egész arczot s a fejnek előrészt; színökre nézve rendszeren élénk vöröses-sárgák. A paizs tollai a nyak töve, oldalai és előrésze alatt nőnek ki, a tarkónak pedig semmi sem jut belőle. E tollak nagyon tömötten sorakoznak egymás mellé, kemények, szilárdak, merevek, végeiken szétzavartak, göndörödők, befelé hajlók s öt centiméter hosszúak. A nyaknak ezenkívül van még két, erősen fodros, czopf-szerű tollkontya is. A gallérrak, valamint a kontyoknak, hátnak és mellnek színezete és rajzolata szerfelett különböző. De biztos tapasztalatok alapján meg van állapítva, hogy egy s ugyanaz a kakas a következő tavasszal megint egy s ugyanazt az öltözet kapja.

Ha a színezetre nézve én is, mint Friederich 12, vagy mint az öreg Brehm 17, vagy, mint a színleírásokban felette alapos Naumann, épen 19 különböző változatot írnek is le tüzetesen, ezzel még megközelítőleg sem méríteném ki a színbeli gazdag különbözőzetek ismertetését.

Én az ifjú Brehm-mel tartok, a ki röviden és szószaporítás nélkül, de egészen találóan és helyesen mondja a nyakgallérról, hogy »feketekék, fekete, feketezöld, sötét rozsdabarna, vörhenyesbarna, rozsdás, fehér vagy más valami színű alapon világosabb vagy homályosabb foltok, szalagok, elmosások vagy más valamiféle rajzolatok díszítik olyan különféleségben, hogy az ember alig talál két kakast, a mely egymáshoz hasonló legyen.«

Az öreg hímek tollruházatának általános és találó leírását adni épen nem lehet. A melltollak és a hát sok esetben a gallérral egy rajzolatúak, sokszor azonban ugyanazon alapon másként foltzottak, de gyakran még egészen más színűek is, a nélkül, hogy e tekintetben

is valami határozott szabály volna megállapítható.

Az egész hosszában puha csőr is sokféle: húsvörös, vörös-sárga, narancsvagy citromsárga, szürkés-zöld, a hegye felé rendszeren feketés. A meglehetősen kicsiny szemnek irisze barna. A lábaknak szintén nagyon változékony színében a többé-kevésbé élénk vöröses-sárga a túlnyomó; ritkábban találjuk a világos-vöröset vagy szürkés-zöldet. Az öreg hímek nászruhájában csak a következő színeket találjuk meg állandóan: a barna vagy feketeszürke kormánytollaknak vagy mindnyáját, vagy csak legközbülsőit kicsivel a végök előtt, mindkét felől egy szemforma fekete folt ékesíti. A has, a fark alsó fedőtollai és a fark felső részének oldalsó fedőtollai fehérek, emez utolsók néha sötétebb foltokkal. A felső szárny barnaszürke, a nagy evezők sötétbarnák, fehér gerincczel. A fiatal hímeket az öregektől feltűnően megkülönbözteti a termet kisebb volta, a gallér kevésbé fejlettsége, az arczsömöröcsöknek sokkal kisebb száma s a csőrnek és lábaknak sötétebb színezete. Az öreg jérczék tavasszal szintén igen eltérő külsejűek; alúl azonban állandóan fehér, felül pedig mindig komor szürkés-barna a főszínök, melyet a hát alsó részén és dolmányon barnafekete foltok és a hátulsó szárnyoldalon fekete keresztzalagok tarkáznak. A barnaszürke szín rozsdavörösbe, rozsdás-sárgába és szürkés-sárgába játszik, minél fogva meglehetősen változat áll elé. A csőr, az alsó káva húsvörös tövének kivételével, egészen feketés; a lábak vöröses-sárgák.

A hímek szép gallérja csak februáriustól augusztusig marad meg. Augusztusban kezdődik az őszi vedlés, a mely őket a sokkal egyszerűbb téli ruhához juttatja, a mikor azután a kakast a jérczétől már csak a mekkoraságbeli el-

térés alapján tudjuk megkülönböztetni. A gallér eltűnik, az arcz szömöröcsői elenyésznek, a csőrnek és lábaknak színe nagyon sokat veszít élénkségéből és a tollazat komor barnás-szürke színt ölt. A fej felsőrésze feketés-barna, a nyak hátsórésze barnás-fekete, s mindkettő rozsdás-szürke szegésű. A szürkés-barna s a tollvégeken szintén rozsdás szürkén szegett dolmányon szabálytalan, fekete foltokat mutatkozik. A has és a torok fehér, a begy és a felsőmellnek oldalrészei szürkék, tarkálva rozsdás-sárga szürke tollszélekkel és barna foltokkal. Az öregebb hímek e tollazata kevésbé komor s a nyári öltözet szép színének visszamaradó részletei még érvényesülnek »Ha a gallér fekete volt — mondja Brehm Chr. L. — az őszi tollazatban, a begyen sok sötét, nagyobbára fekete folt mutatkozik s a test felső fele sötét; ha a gallér vagy csak szegése rozsdás-sárga vala, az őszi ruházaton is, a test felső részén és a begyen is ugyanezt a színt vesszük észre; és így van ez a többi színekkel is«.

Vedlésök évenként kétszer van, de ezek közül a tavaszt a nőstény nem ritkán kikerüli, sőt a fogságban tartott példányokon, tapasztalatom szerint, ez épen gyakori eset.

Európa és Ázsia északi felében a bajnok szalonka félszkelő madár; mind két világrész déli felén, legalább költözés alkalmával, rendszeren áthúzódik. Ugyanakkor Afrikát is egész rengeteg hosszúságában átbarangolja s a föreményfoknál száll meg. Különösen közönséges Magyarországon, Hollandiában, Jütlandban, Finnlandban s egész Észak-Szibériában. A hegyvölgyes alkotása miatt neki meg nem felelő Dél-Németországban mint kotló madár teljesen hiányzik, ellenben Észak-Németország alkalmas vidékein mint ilyen egyáltalában nem ritka, sőt pl. Kelet-Frisia és

Schleswig lápföldeit, mint Litvánia mocsárait, nagy számmal lakja. Körülbelül épen olyan helyi viszonyokat kíván, mint a bibicz — s épen ezért ennek gyakori szomszédja is — tehát törpe fűvű, terjedelmes, mocsáros réteket. Lomhán mozgó iszapos folyamoknál is található, de porondos partú és kavicsos zátonyú rohanó folyókon nem. Minden bozóttól, nádistól irtózik. A tenger szomszédságát kedveli, jóllehet magán a parton sohasem, hanem mindig csak a partvidék közelében levő turjános réteken vagy sósnövényekkel benőtt területeken tartózkodik. Naumann igen élénken ecseteli, hogy az Északi-tenger partjain apály idején miként szoktak a bajnok szalonka falkái is más parti madarakkal együtt kellemes izgatottságba esni s ide s tova rajzani, a nélkül azonban, hogy amazokkal együtt a hullámokból kimaradó talajra leszállanak; mert ők mindig ismét csak az ő beljebb fekvő ingoványos rétejeikre térnek vissza. Itt a Nehrunon, bármily nagy számmal vonulnak is át, egyetlen egyet sem látam a tengerparton. A sekély öbölnél is, melynek egészen növénytelen és fővenyes partja neki meg nem felelhet, csak egyesével mutatkozik, még pedig rendszeren mint egy-egy *Tringa*-csapatocskának vezetője, melynek kedvéért ő is eljön ezekre a neki nem igen kényelmes helyekre. A tömeg azonban évenként a két fővenypart között fekvő tavaknál, ingoványoknál és pocsolyáknál tartózkodik. A falusi tó mellett augusztus folyamán tartzkodás nélkül szaladgál az ott kikötve legelésző marhák között. Már július közepén átjönnek Litvániából az első bajnok szalonkák; augusztusban nagy csapatokban jelennek meg; szeptemberben számuk nagyot apad, s e hó végén már egy sem látható. Visszatérésük május elseje körül szokott lenni.

A bajnok szalonkák nagy társaságban vonulnak, mely a szokott ékalakba rendezkedő lánczatokba tagozódik. Ezeknél a fiataloknak az öregektől s a hímeknek a nőstényektől való különválása a vonulás idején még inkább érvényesül, mint más madaraknál. Öreg kakasok nyitják meg nyár végén a vonulást, s ők zárják be tavasszal az érkezést s délre ők mennek a legmesszebbre. Dél-Afrikában levő rajai majdnem mind hímekből, az Észak-Afrikában levőké csaknem mind jércékből állanak.

Járásával, repülésével és tartásával már első tekintetre elárulja, hogy a *Totaniidá*-khoz tartozik, s hogy erősen elűt a *Tringá*-któl, melyekhez azelőtt tévesen sorozták volt. A test tartása vízszintes a nyugalomban, meglehetősen felegyenesedő az izgatottság állapotában; járása nagy lépésű kecses séta, mely csak nagy kelletlenül fokozódik gyors nyargalássá. Nyakát soha sem huzza be egészen, mint a *Tringá*-k s ennek következtében magatartása sohasem esetlen és nehézkes, hanem mindig méltóságos és kecses. Tollazatát mindig simán, testhez állóan viseli, s mindig tisztán és rendben tartja. A kakasnak a gallér, a melyről már tekintélyes távoból és bármely helyzetben is könnyen megkülönböztethető más hosszúlábúak nyulánk nyakú alakjaitól, erős szélben nem kis mértékben alkalmatlan s ezért aggodalmasan ügyel, hogy a szél hátról ne kapja. S ha ezt a felrepüléskor el találta téveszteni, repülése elveszi minden biztosságát s a szegény galléros vitéz a pajkos szeleknek akarat nélküli játéklapdjává válik. Egyébként repülése kitünő, gyors, sőt díszes; szép, merész fordulatokra nagy mértékben alkalmas. Leszállása lebegő.

Az úszáshoz és a bukáshoz is hozzáfolyamodik, ha valami ragadozó madár erősen fenyegeti. Társulásra való ösztöne

nagyon kitejlett, bárha nagyon öreg hímek szívesen elkülönülnek, vagy néha épen magános életet folytatnak. Más parti madarakhoz szívesen csatlakoznak, különösen az ifjú kakasok s a *Tringa*-fajok mindig készséggel el is fogadják őket vezetőkül, nem épen javára a könnyenbízó csapatnak, mert én egyáltalában nem érthetek egyet az ornitológiai tankönyvek azon adataival, melyek a bajnok szalonkát mint szerfölött félénk és gyanakodó madarat festik. Az én tapasztalataim szerint még az öreg hímek csapatai is, legalább a Kuri-Nehrung mellett így tapasztaltam, némi vigyázattal sörétlövésnyire megközelíthetők, csúszva vagy szekérral pedig könnyen lehet közelökre jutni. Kis csapatok, vagy épen a partfutókhoz csatlakozó ifjú madarak minden fennakadás nélkül engedik, hogy az ember 15 lépésnyi távoból megfigyelje őket. Bár barátom beszélte nekem, hogy Litvániában a kotlás ideje alatt az öreg kakasokat legszebb násztollazatukban elég gyakran 15 lépésnyiről nézegette. Olyan vidékeken, a hol sokat puffogatnak, természetesen a bajnok szalonka is gyanakvó, mert bizonyára nem együgyű. Csak az ő bajszerűiken óvakodók mindig, s itt nem is egykönnyen engedik rajtakapatni magukat. A féktelen harcszenvedelem, a mely a legeszeveszettebben május végétől június közepéig szokott kitörni, erre a madárra nézve első sorban jellemző. A míg védő nyakgalléra nincs teljesen kifejlődve, egy hím sem szokott a vívőhelyen megjelenni. Mindenik megint csak ugyanazt a helyet keresi fel.

A fennebbi vázlatához még hozzá kell adnom, hogy nem lehet tudni, hogy tulajdonképen *miért* harcolnak olyan dühösen. A nőténnyel ebben az időben sokkal kevesebbet gondolnak, hogy sem a vívást egyszerűen csak dürgési játé-

nak lehetne venni. S azután a kalitkában is, a mikor közelökben egyáltalában nincs jércze, épen olyan ádáz dühvel rontanak egymásnak. E madár hangnyilvánulási sajátosságos természetűek, de gyakoriságuk mellett is még egy megfigyelő sem ismertette eléggé. A tompa hasbeszélésszerű morrogást és korrogást, melyet én minden viaskodásnál majdnem rendesen hallottam, egyetleneg kezemben megfordult szakönyv sem említi. Bajnok szalonkánk nem fecsegő, hanem épen feltűnően hallgatag. Rendes hangja rekedt s halk »kakk, kakk, kikk, kakk«, melyet különösen éjjel, vándorlása közben szokott adni. Mikor a fészke van fenyegetve, riadtában mekegő hangot ad, hirtelen való megrettenését nem messze hallatszó, finom pirregéssel árulja el. Ezenkívül Bär, s később a magam megfigyelése szerint is, ha az ember hirtelen megjelenésével lepi meg őket s vad zavarukban a levegőbe szétriadva menekülnek, magas, erős, teljes és a czankókéra (Totanus) nagyon emlékeztető hangon füttyölnek; ezt azonban csak igen ritkán teszik. Eddigél tagadták, hogy ennek a madárnak a rekedt csalogató hangon kívül még más, hangos szava is volna.

A bajnok szalonka egyaránt nappali és éjjeli madár, a mely főképen a forró déli és legsötétebb éjjeli órákban adja át magát a pihenésnek, a mikor az egyik lábán áll, a másikat a hasa tollai közé rejti, s a fejcsékjét a szárnya alá dugja.

Egyáltalában még nincs eléggé földerítve, hogy a bajnok szalonka egy vagy többnejű házasságban él-e s e tekintetben még sok és hosszas megfigyelésre van szükség. Minden esetre az utóbbi a valószínűbb, s hozzá még az is, hogy a hímek az ivadék sorsával mit sem szoktak törődni. Ezek a fész-

kelés egész időszaka alatt csak a küzdő tért látogatják szorgalmasan. Mikor a kotlás ideje végződik, következik az általános leszerelés: a büszke tollgallér elenyészik s vele lényegesen megcsappan a viaskodásra való hajlamuk is.

A fészek kevés száraz fű- és gyökérszállal kibélelt, saját készítményű mélyedés a lápnak valami halmocskáján, a mocsáros rét zombékján, vagy száraz réteken is, a melyek azonban a víztől nem messze fekszenek. A fészekalj május végén szokott egészen teljes lenni; a költés 17—19 napig tart. A fészekalj majdnem mindig nagy, vékony- és simahéjú, csaknem fénytelen, valódi körtealakú, aránylag nagy tojás, a melyek olajzöld alapon barna foltrajzolatokkal tarkálódnak s belül zöldesen áttetszők. Hasonlók a biciczeihez s még inkább a vöröslábú czankóéhoz (*Totanus calidris*). A kikelt pelyhes fiókák az aggodalmas anya részéről a magas fűbe vagy nád- és sás-zombék közé vezetve, igen ügyesen el tudnak rejtőzni, s nemsokára önállókká válnak. Közeledő embereknek s kutyáknak figyelmét az áldozatra kész anya, sok más madárfaj módjára, úgy igyekszik a fenyegetett fiókákról elfordítani s magára vonni, hogy betegnek teszi magát. A rétihejék és vízi poczkok szakadatlan leselkedéseitől az ivadék mégis nagyon sokat szenved. Sok tojást szednek el alkalmilag a bicicztojásgyűjtők is, másokat meg az áradások semmisítenek meg.

A bajnok szalonka tápláléka megegyezik a rokon szalonkafélékével s különösen a biciczeivel. Derekas záporosók után örömet száll az ugarföldekre, hogy itt földi gilisztát szedegessen. Sekély tavak szélein puhatestű állatokra, a réteken sáskákra, s a mocsárban rovarlárvákra vadászik. E mellett nem kis mértékben eszik növényi anyagokat is, sőt téli szállásán állítólag csaknem túl-

nyomóan rizzsel táplálkozik s épen ezért kiválóan szeret a neki máskülönben is nagyon megfelelő rizsföldeken tartózkodni. Ránk nézve azonban egyáltalában hasznos madár. Tavasszal a peccenyéje, legalább az öreg hímeké, nem sokat ér, s ezért ezekre a kedves ficzkókra vadászni csak afféle dögszaporítás; ellenben össze a húsa igen józú és különösen a fiatalok konyhai czélokra nagyon ajánlhatók.

Ott, a hol vonulás alkalmával nagyobb csapatokban megszállanak, kedvelt tárgyai a vadászatnak. A rájuk való vadászat vidám, mivel egyfelől arra nézve, hogy a vadász vágyát és hevét ingereljék, eléggé gyorsan illannak el, másfelől pedig mégsem oly félénkek és gyanakvók, hogy minden törekvést és fáradozást meghiusítanak. Ha igen gyakran nem is várják be a lövésnyire való megközelítést, de legalább repülés közben nagyon sokszor kerülnek kellő távolra a vadászhoz, a ki azután egy pár jól irányzott lövéssel meglehetősen számmal ejtethet el közülök, minthogy fordulataiknál, épen mint a *Tringá*-k, szorosan összetorlódnak. Egyes példányok úgy igyekeznek a vadász szeme elől menekülni, hogy a talajra lapulnak.

Ezelőtt e bajnok szalonkákat tömegesen fogdosták a már most divatjukat mult víziszalonkázó tanyákon. Semmiféle mocsári madarat sem lehet gyaloghurokkal olyan könnyen elfogni, mint a bajnok szalonkát, még akkor is, ha a hurok esetlenül s ügyetlenül van is felállítva, és egy madár sem szokik olyan könnyen a fogsághoz, mint ez. A hevenyében befogott kakasok, melyeket kap-tam, néhányszor végig futottak a kalitka fala mellett, s midőn meggyőződtek, hogy nincs kivezető út, azonnal elkezdek egymást csőrökkel vadul szurkálni. Bármilyen, félig-meddig természetes táplálékot elfogadnak már a fogság első

óráiban is, a nélkül, hogy lisztkekacczal vagy ehhez hasonlókkal kellene izletebbé vagy ajánlatosabbá tennünk. De egymás ellen való ellenségeskedések annyira megy, hogy minden hímnak egy-egy más szögletbe kell evőcsészét beállítanunk, minthogy az erősebbek a gyengébbeket egyáltalában nem engedik evéshez jutni. E tekintetben kisebb parti madarakkal szemben is — melyeket máskülönbén nem szoktak bántani — épen olyan csunyán viselik magukat.

Egyébként nagyon kedves, mulatságos s egyszersmind nem sokat követelő madarak; de szobai madarakul minden jó tulajdonságaik mellett sem ajánl-

hatom. Falánkságuk és fürdőző hajlamuk, valamint a mindkettőtől következő rondaságuk is igen nagy. Annál kellemesebbek a nagy, külső kalitkákban. Feltűnő tollpaizsuk és vonzó viaskodásaik miatt az állatkertekben a legérdekesebb madarak közé sorolhatók. Mindamellett is, hogy az új viszonyokba eleitől fogva beletörődnek, s hogy ápolójokhoz olyan bizalmasan viselkednek, sohasem válnak abban a mértékben szelidek, mint más mocsári madarak. Bárminemű kedvezőtlen viszonyokkal szembe szerfelett erősek, s ezért a legszívósabb madarakhoz tartoznak.

Dr. Floerike Curt nyomán

P—R Gy.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Az afrikai cecze-légy és a nagana-betegség. A cecze-légy (*Glossina morsitans* Westw.) Afrika trópusi vidékén honos és hirhedt mérges szúrásáról, melytől az állatok, kutyák, lovak, szarvasmarhák betegségbe esnek s elhullanak. A benszülöttek rendkívül félnek tőle s nyájaikkal csak éjjel mennek át olyan vidékeken, a hol e legyek tanyáznak. A szúrásától származó betegség mivolta mindeddig rejtvényes volt; most azonban világosan áll előttiink e légy szerepe a betegség előidőzésében.

Én 1894-ben több közleményben szólottam arról a szerepről, melyet az izelt lábú állatok, mint az állati és emberi betegségek terjesztői visznek. Akkor kifejeztem abbéli meggyőződésemet is, hogy azok alapján, a mi a tudomány akkori állása szerint már megállapított tény volt, semmi kétség sem lehet az iránt, hogy az afrikai cecze-légy, mely az ottani házi állatokra nézve veszedelmes, szintén csak mint betegséggerjesztő

mikroorganizmusok átvivője lehet oka azoknak a bajoknak, melyeket az afrikai benszülöttek már ősi időktől fogva neki tulajdonítottak.

Bruce Dávid a Zuluföldön tanulmányozta a cecze-légynek tulajdonított bajokat, melyek alapján most már meglehetősen tiszta képet alkothatunk magunknak a »nagana«-betegség felől, a hogy az afrikai benszülöttek ezt a csapást nevezik.

A cecze-légy valamivel nagyobb, mint a házi légy (11 mm hosszú) és, mint képünkön (1. rajz) is látható, szája szűrőszívó szervvé van átformálódva. Ebben a tekintetben közeli rokona a mi szuronyos legyünknek (*Stomoxys calcitrans* L.), melyet majdnem valamennyi laikus a közönséges házi légytel téveszt össze, ámbár a szájából puskaszurony módjára kiálló, tühegyfinomságú szűrő szerve igen határozottan megkülönbözteti a közönséges házi légytől. A *Stomoxys calcitrans* szobáink-